

ONDERWIJSVISITATIE

Orthopedagogie

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Orthopedagogie, de bachelor- na bacheloropleiding Orthopedagogisch management en de bachelor- na bacheloropleiding Educatieve benadering van personen met autismespectrumstoornissen aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

V l a a m s e H o g e s c h o l e n r a a d

22 maart 2011

De onderwijsinspectie Orthopedagogie

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlhora.be> > evaluatieorgaan > visitatierapporten > huidige ronde

Wettelijk depot: D/2011/8696/11

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Orthopedagogie, de bachelor- na bacheloropleiding Educatieve benadering van personen met autismespectrumstoornissen en de bachelor- na bacheloropleiding Orthopedagogisch management in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de visitatieprocedure *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretarissen van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Marc Vandewalle
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

Hoofdstuk 1 Hogeschool Gent

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding Orthopedagogie aan de Hogeschool Gent

De Hogeschool Gent is het resultaat van twee fusieoperaties waarbij vijftien hogescholen waren betrokken. De eerste fusie vond plaats in 1995, toen dertien hogescholen samengingen in de Hogeschool Gent. Deze fusie was het directe gevolg van het Hogescholendecreet van 1994. Het studietoelaat werd herschikt tot elf departementen. De tweede fusie vond plaats in 2001 tussen de Hogeschool Gent en de Provinciale Hogeschool Mercator. Sindsdien omvat de Hogeschool Gent dertien departementen. In 2003 richtte de Hogeschool Gent mee de Associatie Universiteit Gent op.

De Hogeschool Gent is een multisectorale instelling met diverse soorten hoger onderwijs, van industriële wetenschappen over de verzorgende sector tot kunstopleidingen.

De Hogeschool Gent werkt samen met de Universiteit Gent, onder meer voor studentenvoorzieningen, internationalisering, administratie en bibliotheken. De Associatie Universiteit Gent werkt aan een optimalisatie van het onderwijsaanbod, de uitwisseling van expertise en een samenwerking voor wetenschappelijk onderzoek.

Tijdens het academiejaar 2007-2008 waren 14.286 studenten in de hogeschool ingeschreven. Hiervan volgden 9.594 studenten (67,2 procent) een professioneel gerichte bacheloropleiding, en 4692 studenten (32,8 procent) een academisch gerichte bacheloropleiding of een masteropleiding. Vergeleken met 2006-2007 steeg het aantal studenten in de hogeschool met 5,9 procent.

Het departement Sociaal-Agogisch Werk van de Hogeschool Gent omvat twee opleidingen: de opleiding professionele bachelor orthopedagogie en de opleiding professionele bachelor sociaal werk.

Het aantal studenten van het departement Sociaal-Agogisch Werk is snel gegroeid. Het departement heeft een netwerk met het werkveld, stageplaatsen en afgestudeerden ontwikkeld. Een meerderheid van de lectoren heeft praktijk- of onderzoekservaring. Recent is werk gemaakt van het uitbouwen van onderzoek en dienstverlening met een relatie naar de opleiding. Tijdens het academiejaar 2007-2008 waren 1919 studenten in het departement Sociaal-Agogisch Werk ingeschreven. Hiervan volgden 1119 studenten de opleiding orthopedagogie en 800 de opleiding sociaal werk.

Het departement biedt met orthopedagogie een professionele bacheloropleiding aan waarin studenten de noodzakelijk professionele competenties verwerven. De opleiding heeft een nieuw curriculum uitgetekend dat geënt is op competentiegericht onderwijs (eerste modeltraject in 2007-2008, tweede en derde modeltraject in 2008-2009). Het aantal studenten van de opleiding bedroeg 734 (2004-2005), 878 (2005-2006), 1084 (2006-2007) en 1119 (2007-2008). Het aantal nieuwe studenten dat zich inschreef, bedroeg 328 (2004-2005), 363 (2005-2006), 460 (2006-2007) en 394 (2007-2008).

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding expliciteert in haar visie dat een professionele bachelor orthopedagogie competent is als hij/zij:

- de vereiste competenties bezit en kan inzetten in diverse contexten;
- zelfstandig kan functioneren in het kader van interafhankelijkheid met cliënten, organisaties, collega's en maatschappelijke instellingen;
- verantwoording kan afleggen en legitimeren;
- handelt vanuit attitudes die verbonden zijn met het beroep;
- blijvende aandacht heeft voor ontwikkelingen in het kader van levenslang leren.

In overeenstemming met het Structuurdecreet is het opleidingsprofiel ingedeeld in algemene, algemene beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties. Deze competenties vormden de basis voor de opmaak van het leerprogramma. De commissie waardeert het dat de opleiding haar doelstellingen helder heeft geformuleerd vanuit een geëxpliciteerde visie, waarvan het ondersteuningsparadigma, de kwaliteit van leven en contextueel werken een belangrijk onderdeel uitmaken. Tijdens de visitatiegesprekken stelt de opleiding dat zij studenten ook wil voorbereiden op een masteropleiding. De commissieleden menen dat deze doelstelling te hoog is gegrepen.

De algemene opleidingsdoelstellingen en het competentieprofiel van de opleiding zijn tot stand gekomen door overleg en toetsing vanuit diverse invalshoeken, onder meer met de Werkgroep Overleg Opleidingen Orthopedagogie, de Opleidingscommissie, de Werkveldcommissie, de Participatiecommissie en ervaringsdeskundigen. Het opleidingsprofiel is een uitwerking van de in het decreet vastgelegde competenties voor professionele bachelors in Vlaanderen (artikel 58 van het Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen). Bij de opmaak hield de opleiding rekening met de Dublin-descriptoren en de learning outcomes van het EQF (European Qualification Framework for Lifelong Learning). De visitatiecommissie bevestigt dat de kerncompetenties die de opleiding expliciteert, overeenstemmen met de vereisten in het decreet. De opleiding voegde de algemene competentie 'wetenschappelijke toepassing' toe. Via samenwerking binnen de associatie met de Vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Gent heeft de opleiding aandacht voor wetenschappelijk onderzoek. Dit wordt onder meer geconcretiseerd in het kunnen toepassen van wetenschappelijke basisvaardigheden, en het kunnen begrijpen en interpreteren van wetenschappelijke vakliteratuur. Ook internationalisering is als algemeen beroepsgerichte competentie geëxpliciteerd. Een

overzichtstabel plaatst de algemene, de algemene beroeps- en de beroepsspecifieke competenties van het Opleidingsprofiel Bachelor Orthopedagogie, het decreet Herstructurering hoger onderwijs en EQF naast elkaar.

De bekendmaking van de doelstellingen aan studenten vindt plaats via onder meer de studiegids van de hogeschool, info- en opendeurdagen, en de vermelding van de eindcompetenties in de studiefiches die per opleidingsonderdeel opgenomen zijn in het studiemateriaal, en die door de lector worden toegelicht bij het begin van de cursus. De opleidingscoördinator informeert studenten over de opleidingsdoelstellingen bij de bespreking van het programma tijdens het eerste semester van het modeltraject. Studenten worden jaarlijks bevroegd over de wijze waarop zij kennisnamen van de doelstellingen van de opleiding. Het personeel neemt kennis van de doelstellingen via onder meer de Opleidingscommissie en vakgroepen. Het werkveld neemt kennis van de doelstellingen via onder meer de Werkveldcommissie, de netwerkondersteuning, en contacten bij afstudeerprojecten en maatschappelijke dienstverlening. De commissie meent dat de opleiding adequate kanalen gebruikt om haar doelstellingen bij studenten, personeel en werkveld bekend te maken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om de 'opdracht' om studenten voor te bereiden op masterstudies te nuanceren in de richting van 'studenten met belangstelling en potentieel voorbereiden en aanmoedigen om verder te studeren'.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bevestigt tijdens de gesprekken dat zij kan meestappen in het 'Domeinspecifieke referentiekader, competenties professionele bachelor orthopedagogie' (DR) van de commissie. Zij voegt eraan toe dat studenten via lectuur, besprekingen en toepassingen worden voorbereid om praktijkgerelateerde wetenschappelijke kaders te hanteren in hun beroepspraktijk.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding de competenties nastreeft die zij in het domeinspecifieke referentiekader toevoegde aan de algemeen beroepsgerichte competenties. Het opleidingsprofiel omschrijft de beroepsspecifieke competenties in overeenstemming met de definitie die de commissie eraan gaf.

Tijdens de visitatiegesprekken was het de commissie helder dat de opleiding studenten voorbereid op het handelen in een problematische opvoedings- en levenssituatie vanuit een holistische benadering. Aan studenten wordt geleerd om orthopedagogisch handelen te bekijken als een planmatig, cyclisch en regulatief proces, dat op zijn minst de stappen beeldvorming, planning, actie, evaluatie en terugkoppeling omvat. Zij worden voorbereid op het werken bij kinderen, jongeren en volwassenen in verschillende werkvelden, settings en doelgroepen. Personen met een beperking worden gezien als volwaardige partners.

De opleiding beklemtoont dat zij studenten oog leert hebben voor de wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding die er bestaat tussen (toegepast) onderzoek, de praktijk op de werkvloer en het onderwijs, en voor gegevens die voor het onderwijs en het werkveld bruikbaar zijn.

Uit de gesprekken met lectoren en het werkveld besluit de commissie dat het werkveld reële inbreng heeft in de vormgeving van de domeinspecifieke eisen. Deze inbreng komt er onder meer via de Werkveldcommissie, stagementoren, lezers van afstudeerrapporten, wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening, medewerking van personeelsleden aan wetenschappelijk onderzoek en vaktijdschriften, en medewerking aan studiedagen en congressen in binnen- en buitenland. Het is duidelijk dat de domeinspecifieke eisen getoetst zijn aan/bij relevante werkvelden.

De opleiding beklemtoont tijdens de gesprekken dat de zes opleidingen van het Overleg Opleidingen Orthopedagogie hetzelfde competentiegericht opleidingsprofiel hanteren. De opleiding doet inspanningen om haar doelstellingen te vergelijken met buitenlandse opleidingen die aanleunen bij de Vlaamse professionele bachelor orthopedagogie. De commissie apprecieert het dat de doelstellingen en het competentieprofiel tot stand zijn gekomen na overleg tussen alle opleidingen orthopedagogie.

Voor onderwijs en onderzoek werkt de opleiding binnen de associatie structureel samen met de vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit Gent. Lectoren orthopedagogie zijn vertegenwoordigd in de onderzoeksgroep Verbijzonderde Maatschappelijke Situaties. Zij werken er aan gemeenschappelijke onderzoeksprojecten en ontwikkelen gezamenlijk cursusmateriaal. De commissie meent dat de structurele samenwerking met de universiteit voor de opleiding interessante kansen biedt.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	goed
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het vernieuwde curriculum in de drie modeltrajecten is sinds 2008-2009 geïmplementeerd. Na inzage van de studiefiches van de drie modeltrajecten en overleg hierover, mag de commissie in hoofdlijnen stellen dat het programma het multidisciplinaire karakter van orthopedagogie respecteert en ondersteunende wetenschappen aanbiedt. Het programma biedt de mogelijkheid om attitudes, basisvaardigheden en specifieke methodieken in te oefenen. Het streven naar competentiegericht leren is geïntegreerd in de hele opleiding. De stapsgewijze competentieontwikkeling binnen het curriculum is herkenbaar, met reflectie als leidraad. Doorheen de opleiding is er samenhang tussen de theorie en de praktijk, omdat diverse opleidingsonderdelen gericht zijn op de implementatie van praktijkervaring en verbonden zijn met het werkveld. Het onderwijs evolueert doorheen de drie modeltrajecten van aanbodgericht naar participatief onderwijs met de integratie van verworven kennis, vaardigheden en attitudes. Het programma biedt kansen tot internationale stages en studenten- en lectorenmobiliteit.

Een matrix geeft de koppeling weer van de eindkwalificaties aan opleidingsonderdelen. De relatie tussen de competentie en het opleidingsonderdeel is vermeld op de studiefiches. De commissie heeft vastgesteld dat de algemene, de algemene beroeps- en de beroepsspecifieke competenties als leerdoelen zijn opgenomen in het programma. De inhoud hiervan biedt aan studenten de mogelijkheid om de vooropgezette eindkwalificaties te behalen.

Curriculumherzieningen gebeuren in afstemming met decretale richtlijnen, en de missie en visie op onderwijs van de hogeschool, het departement en de opleiding. Het procesverloop van een curriculumherziening of -wijziging is uitgeschreven in het kwaliteitshandboek. Alle personeelsleden worden betrokken en aangestuurd door de opleidingscoördinator en de vakgroepvoorzitters. De Werkveldcommissie heeft een adviserende rol in het traject van de herziening. Bij de toepassing van het nieuwe curriculum heeft de opleiding haar positie onderzocht in het Vlaamse onderwijslandschap. Het onderzoek betrof informatie over inhouden van opleidingsonderdelen die opleidingen verstrekten aan abiturienten via folders en websites.

De commissie heeft tijdens de gesprekken met lectoren en studenten voorbeelden gehoord van disciplineoverschrijdende samenwerking, waarbij de student leert om een probleem vanuit verschillende vakgebieden te benaderen. In het eerste modeltraject werken studenten vakoverschrijdend binnen praktijk van het orthopedagogisch handelen, orthopedagogiek, en ontwikkelingspsychologie en pedagogiek. In het tweede en derde modeltraject worden studenten aangemoedigd om samen te werken met andere disciplines bij de uitvoering van hun stageopdrachten en afstudeerproject. Disciplineoverschrijdende elementen zijn in het derde modeltraject aanwezig in het keuzevak actuele thema's uit het welzijnswerk en het keuzepakket 'studium generale'. Studenten hebben in het derde modeltraject de mogelijkheid om als keuzevak een opleidingsonderdeel te volgen uit het aanbod van de associatiepartners.

De opleiding geeft tijdens de gesprekken aan dat zij bij de curriculumherziening structurele keuzes heeft gemaakt rond de internationale gerichtheid van de opleidingsdoelstellingen. Bij inzage van de studiefiches heeft de commissie vastgesteld dat de internationale gerichtheid terug te vinden is in onder meer de opleidingsonderdelen stage, met de mogelijkheid van een internationale stage), praktijk van het orthopedagogisch handelen met een studiedag met buitenlandse sprekers, en bijzondere vraagstukken uit de orthopedagogiek met een vergelijkende studiereis naar Nederland. In psychologie is er een workshop in het Engels met buitenlandse studenten, en in jeugdrecht & jeugdbeleid werken studenten met anderstalige teksten. Studenten van de opleiding kunnen zich inschrijven voor het keuzevak 'internationale vergelijkende orthopedagogiek' en op vrijwillige basis deelnemen aan intercultural competences, een Engelstalige module voor inkomende Erasmus-studenten. De mogelijkheid om in opleidingsonderdelen internationale gastsprekers te integreren, is vastgelegd in de studiefiches. De commissie bevestigt dat internationalisering in het programma een onderdeel is van het 'Strategische beleidsplan' (2007-2012) en het 'Jaaractieplan 2009-2010' van de opleiding.

In het eerste modeltraject zijn er geen keuzetrajecten. Een student kan eigen accenten leggen bij de keuzes van netwerkondersteuning (praktijk van het orthopedagogisch handelen 1), projecten (praktijk van het orthopedagogisch handelen 2), groepsopdrachten (orthopedagogiek 1 en orthopedagogiek 2) en de portfoliomap (ontwikkelingspsychologie en pedagogiek). In het tweede modeltraject heeft de student meer ruimte om zijn eigen leertraject te ontwikkelen via onder meer de stagekeuze en het keuzevak. In het derde modeltraject is er een specialisatie en een persoonlijk leertraject. In 'bijzondere vraagstukken uit de orthopedagogiek' kunnen studenten coöperatief leren. Via twee keuzevakken kan de student eigen leerinhouden vastleggen. Bij het afstudeerproject kiest de student zijn onderwerp.

De visitatiecommissie is van mening dat er in de opleiding een evenwicht is tussen het voor alle studenten generieke deel en de mogelijkheid om eigen accenten te leggen.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding stelt tijdens de gesprekken dat zij de kennisname met de actuele beroepspraktijk verankert door in de modeltrajecten mogelijkheden te programmeren waardoor studenten gradueel werkveldervaring opdoen.

Het eerste modeltraject legt de klemtoon op het verwerven van orthopedagogische, muzische en communicatieve vaardigheden. Het contact met de actuele beroepspraktijk gebeurt via bijvoorbeeld studiebezoeken, opzoekwerk en netwerkondersteuning. Studenten verrichten minimaal twaalf uur maatschappelijke dienstverlening, helpen een externe vrijetijdsactiviteit opstarten en geven ondersteuning bij uitstappen met één of enkele cliënten. Het tweede modeltraject stelt de verschillende beroepsrollen en de bijhorende competenties centraal. Deze worden aangeboden in authentieke beroepssituaties. Via stage 1 leren studenten van en in het werkveld, en worden zij

begeleid door een mentor uit het werkveld. Studenten gaan een week op creastage. Het derde modeltraject focust op werkveldervaring. De opleidingsonderdelen stage 2 en afstudeerproject brengen als integratief project kennis, praktijk en vaardigheden samen. Het werkveld is betrokken bij de evaluatie van de stage en het afstudeerproject. Het opleidingsonderdeel bijzondere vraagstukken uit de orthopedagogiek behandelt actuele en reële vraagstukken uit de beroepspraktijk.

Na inzage van een overzicht van gastsprekers voor de drie modeltrajecten voor de academiejaren 2007-2008 en 2008-2009 besluit de commissie dat de opleiding op regelmatige basis een beroep doet op externe ervaringsdeskundigen.

De opleiding omschrijft het afstudeerproject (negen studiepunten) in de 'Handleiding voor lezers' als een integratief project waarbij een student moet aantonen dat hij in staat is om te reflecteren en te abstraheren over een afgebakende en persoonlijk ervaren situatie, uitdaging of probleem op de stageplaats en om dit te analyseren. De visitatiecommissie waardeert de koppeling van het onderwerp van het afstudeerproject aan een praktijkvraag op de stageplaats. De opleiding beklemtoont de link met het vak 'inleiding tot het wetenschappelijk onderzoek in de orthopedagogiek'. De student moet – volgens de criteria van praktijkgericht onderzoek – een probleemstelling opstellen, doelstellingen formuleren, een plan ontwerpen, onderzoeksmethodes selecteren, een plan uitwerken, bijsturen en rapporteren. De rapportering over het proces en de resultaten van het project gebeurt schriftelijk en mondeling. De student moet zich als 'reflective practitioner' verantwoorden voor zijn orthopedagogische handelen tijdens het project. Het afstudeerproject toetst de bekwaamheid om verworven kennis, vaardigheden en attitudes te integreren. De commissie bevestigt dat de student bij de uitwerking van zijn afstudeerproject aantoont dat hij probleemoplossend en zelfsturend kan werken, en dat hij sociale en communicatieve competenties beheerst.

Studenten kunnen in het tweede modeltraject starten met hun afstudeerproject. Een promotor uit de opleiding ondersteunt als stagebegeleider het proces via begeleidingsmomenten. Stagementoren uit het werkveld ondersteunen met hun expertise. De commissie had inzage in de handleidingen voor studenten, promotoren, stagementoren en lezers, en in de handleiding 'Projectsjabloon en citeren & refereren' en mag stellen dat de voorbereiding, begeleiding en ondersteuning van het afstudeerproject op orde zijn. Het afstudeerproject sluit aan bij het werkveld.

De studenten van de opleiding orthopedagogie lopen twee stages: stage 1 (15 studiepunten) in het tweede modeltraject en stage 2 (21 studiepunten) in het derde modeltraject. De 'Stagebundel stageorganisatie' vermeldt dat de tweedejaarsstage een oriënterend en explorerend karakter heeft, en een eerste grondige kennismaking met de praktijk omvat. De derdejaarsstage beoogt de kritische integratie van de verworven kennis, vaardigheden en attitudes met de inzichten opgedaan tijdens de stage, waardoor de student een beroepsidentiteit opbouwt als (beginnende) opvoeder/begeleider. De opleidingsonderdelen orthopedagogiek 1 en orthopedagogiek 2 bereiden studenten voor op hun keuze door een verdieping in de doelgroep waarbij ze stage zullen lopen. 'Praktijk van het orthopedagogisch handelen 1' en 'praktijk van het orthopedagogisch handelen 2' bereiden studenten rechtstreeks voor op stage 1. Deze vakken focussen op het beroepsprofiel van een opvoeder-begeleider en zijn functioneren, op werkveld- en doelgroepexploratie en het methodisch-(ortho)agogisch handelen. Op een stagebeurs stellen de studenten die hun eerste stage lopen, hun stageplaats voor aan toekomstige stagiairs. Vanaf het tweede semester kunnen studenten een aanbod van stageplaatsen raadplegen. De eerste weken van het derde semester verzamelen studenten praktische en inhoudelijke inlichtingen via opdrachten waarvoor bezoek aan en overleg met de stageplaats nodig zijn.

Een stagementor en -begeleider begeleiden het stageproces. De stageleidraad geeft aan dat de stagebegeleider de student ondersteunt via supervisiesessies, en terugkoppelt op reflectieverslagen en stageopdrachten. De stagementor verzorgt de leerbegeleiding op de werkvloer.

De commissie stelt dat de stagementoren gekwalificeerd zijn om de studenten op maat te begeleiden. Zij meent dat de stage maatschappelijk relevant is omdat zij studenten begeleidt op weg naar beroepsbekwame 'reflective practitioners' en omdat de studenten daarin actief bijdragen tot het orthopedagogische werk op de stageplaats. De commissie heeft vastgesteld dat er in het programma een aantoonbare gerichtheid is op de actuele

beroepspraktijk. Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroepsvaardigheden in samenwerking met de actuele beroepspraktijk. Er wordt veel aandacht besteed aan de persoonsvorming en -ondersteuning tijdens de opleiding en de stage(voorbereiding).

De commissieleden kregen een demonstratie van het digitale beheer van de organisatie van stages en afstudeertrajecten via bestanden van stageaanbieders, en studenten en hun leertraject. De opleiding stelt dat zij via dit instrument voor 95 procent een match kan realiseren tussen de keuze van de student en de stageplaats. De opleiding vermeldt dat zij in 2009 voor stagebegeleiders een studiedag organiseerde over supervisie. Tijdens gesprekken met vertegenwoordigers van het werkveld had de commissie de indruk dat een deel van het werkveld (nog) niet mee is in het competentiegericht leren. Daarenboven bekijkt een deel van het werkveld de stage 2 niet zozeer als een leer- maar eerder als evaluatiemoment. De commissie heeft vastgesteld dat sommige welzijnssectoren competentiegericht leren en evalueren toejuichen, maar andere het denken in termen van competenties weinig of niet onder de knie hebben. Praktijkbegeleiders zijn niet steeds mee met competentiegericht leren en evalueren.

Studenten kunnen bij twee Deense partnerscholen opteren voor twee Engelstalige semesters: 'Children at risk' en 'Entrepreneurship and innovation for children with social needs'. Studenten maken een buitenlandse studiereis en worden gestimuleerd tot een Europese stage en afstudeerproject. De begeleiding gebeurt door een buitenlandse onderwijsinstelling in het kader van een Leonardo-mobiliteitsproject en het Lifelong Learning Program. Er is een jaarlijkse studiedag voor studenten met een internationale gastspreker uit het orthopedagogische werkveld. De commissie waardeert de inspanningen van de opleiding om studenten te motiveren tot een buitenlandse stage en afstudeerproject. In het strategische beleidsplan geeft de opleiding aan dat zij werk wil maken van bilaterale afspraken met niet-Europese partners voor de organisatie en begeleiding van niet-Europese stages.

De commissie stelt dat de opleiding actuele en accurate literatuur gebruikt in haar programma. Dezelfde vaststelling werd gedaan ten aanzien van de gebruikte literatuur met betrekking tot het afstudeerproject. De commissie meent dat studenten voldoende ondersteund moeten worden om de anderstalige wetenschappelijke vakliteratuur die in de cursussen gebruikt wordt, te verwerken. Uit de evaluatie van het afstudeerproject blijkt dat zij niet altijd in staat zijn de inhoud uit de vakliteratuur te vertalen naar een vraagstelling uit de praktijk. De commissie stelt dat er nog werk is aan de attitudevorming van studenten tegenover wetenschappelijke literatuur.

De opleiding inventariseert relevante actuele tendensen via structurele contacten met de beroepspraktijk, formele bevraging van het werkveld en de werking van de Werkveldcommissie. Zij geeft voorbeelden van onderwerpen die zij uitdiepte en/of aan haar programma toevoegde naar aanleiding van deze contacten.

De commissie is van mening dat de beroepsspecificiteit onderbouwd wordt door een beleid voor vorming, training en opleiding dat de vakgroepen stimuleert om relevante evoluties op te volgen.

Eigen (projectmatig) wetenschappelijk onderzoek, bachelor- na bacheloropleidingen, maatschappelijke dienstverlening en keuzevakken die actuele thema's behandelen (uit de orthopedagogiek, psychologie, pedagogiek, welzijnswerk en sociaal werk), vormen een opportuniteit voor de verkenning en opname van nieuwe inhoud in het reguliere curriculum. Het departement ontwikkelde een visie op onderzoek, wetenschappelijke en maatschappelijke dienstverlening. Het departement beklemtoont bij zijn onderzoeksactiviteiten de sociale en maatschappelijke relevantie van de resultaten. Het bekijkt onderzoek als een middel om tot actie te komen in het werkveld en van daaruit tot theorievorming in de orthopedagogiek te komen. De onderzoekslijn orthopedagogie omvat onderzoeksactiviteiten rond personen met (verstandelijke) beperkingen, kinderen met gedrags-, emotionele en/of psychosociale problemen en volwassenen met gedrags-, emotionele en/of psychische problemen. Bij de onderzoeksactiviteiten wordt een zo breed mogelijk spectrum aan 'problematische of moeilijke opvoedings- en levenssituaties' betrokken. In het raam van wetenschappelijke dienstverlening voert het departement op vraag van het sociaal-agogisch werkveld projecten op maat uit. Lectoren fungeren als promotor of copromotor van het onderzoek. De maatschappelijke dienstverlening richt zich tot het sociaal-agogisch werkveld met een divers en actueel (vast) aanbod van advies en aanbod van vorming, training en opleiding. Lectoren van de opleiding brengen de praktijk naar het werkveld. De opleiding beschrijft vroegere en lopende

projecten. De commissie meent echter dat de onderzoeksgegevens nog onvoldoende terugvloeien naar het onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om de terugkoppeling van de onderzoeksgegevens naar het onderwijs structureel te maken, en studenten vertrouwd te maken met het gebruik van wetenschappelijke literatuur.

De commissie vraagt aan de opleiding om aan stageaanbieders helder te maken dat studenten een stage lopen om te leren.

De commissie adviseert aan de opleiding om het werkveld blijvend te instrueren over competentiegericht leren en evalueren, met het oog op de begeleiding van projecten en stages.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het opleidingsprogramma is gradueel opgebouwd en evolueert van aanbodgericht naar meer participatief en integratief onderwijs.

De horizontale samenhang wordt toegelicht tijdens de gesprekken. Elk modeltraject wordt geschraagd door drie pijlers: de theoretische basis, methodische vakken en praktijk.

Het eerste modeltraject focust op de beroepsoriëntering en -ontwikkeling met

- een theoretisch-orthopedagogische basis,
- methodisch en planmatig handelen, communicatie, observeren en rapporteren,
- en praktijk met opdrachten, bezoeken aan het werkveld, gastsprekers, opdrachten, projecten en netwerkondersteuning. De student leert de verschillende aspecten van het methodische handelen te hanteren bij het plannen, uitvoeren en evalueren van eenvoudige deeltaken en activiteiten.

Het tweede modeltraject focust op het beroepsmatige handelen. De drie pijlers worden geïntegreerd aangeboden, en de opleidingonderdelen zijn gekoppeld aan de rollen die een professionele bachelor in de orthopedagogie moet opnemen. Als voorbereiding op de stage verdiept de student zich in orthopedagogische handelingsplanning, aspecten van het professionele functioneren, werken in en met groepen en ethische thema's uit de orthopedagogiek. De opleiding stimuleert de student om als keuzevak een opleidingsonderdeel te nemen in relatie tot zijn stage.

Na de stage verdiept en verbreedt de student het orthopedagogische handelen.

Het derde modeltraject zet de beroepsbekwaamheid in het brandpunt. De student leert verschillende invalshoeken integreren bij het oplossen van een complexe hulpverleningsvraag. Specialisatie gebeurt via de doorloop van een persoonlijk traject in de opleidingsonderdelen bijzondere vraagstukken uit de orthopedagogiek met een buitenlandse reis naar Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, de stage en het afstudeerproject en twee keuzevakken.

De opleidingsonderdelen gespreksmodellen, orthopedagogische kaders, inleiding tot het wetenschappelijk onderzoek in de orthopedagogiek, deontologie van het orthopedagogisch handelen, socialprofitmanagement en sociaal ondersteunen het traject van het derdejaar.

De verticale aansluiting van opleidingsonderdelen loopt via leer- en deelleerlijnen doorheen de drie modeltrajecten: een conceptuele leerlijn (theoretische orthopedagogische concepten en deel- en hulpwetenschappen), een vaardigheden- of trainingsleerlijn (praktijkgerichte opleidingsonderdelen), een integrale leerlijn (projectgestuurde opleidingsonderdelen) en een ervaringsleerlijn (reflectie als basisattitude). Het zelfevaluatierapport beschrijft en visualiseert de leerlijnen en deelleerlijnen.

Door inzage in de lessentabellen en studiefiches, en informatie uit de gesprekken heeft de commissie kunnen vaststellen dat de aandacht voor modeltrajecten, leerlijnen en het competentieprofiel een waarborg is voor de inhoudelijke samenhang van het programma. De commissie bevestigt dat de volgtijdelijkheid van het programma vandaag op orde is, maar stelt er zich vragen bij voor de toekomst. De flexibilisering houdt risico in wat de leerlijnen betreft. De commissie meent dat semester 1 en semester 2 niet inruilbaar zijn.

Het onderwijs- en examenreglement van de hogeschool voorziet dat studenten kunnen inschrijven voor een voltijds en deeltijds modeltraject, een geïndividualiseerd traject, en een credit- en examencontract. De opleiding geeft aan dat zij qua volgtijdelijkheid minimale vereisten stelt voor deeltijdse model- en geïndividualiseerde trajecten, zodat een student maximale mogelijkheden heeft om een geïndividualiseerd traject samen te stellen. Er is volgtijdelijkheid tussen 'praktijk van het orthopedagogisch handelen 1' en 'praktijk van het orthopedagogisch handelen 2', en stage 1 en Stage 2, gecombineerd met het afstudeerproject.

Als een student niet slaagt voor de stage en/of het afstudeerproject kan hij hiervoor het volgende academiejaar in een vervroegde zittijd stappen en zijn diploma behalen in februari.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om er aandacht voor te hebben dat de nadelen van flexibiliteit niet groter worden dan de huidige voordelen.

Facet 2.4 Studietoestand

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding bestaat uit 3 studiejaar van elk 60 studiepunten. In totaal wordt een opleidingsprogramma georganiseerd van 180 studiepunten, en voldoet de opleiding hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studietoestand van een professionele bachelor.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In 2003-2004 werd gestart met studietijdmetingen. Het beleidsplan 2007-2012 vermeldt studietijdmetingen als strategisch project. Studietijdmetingen worden uitgevoerd door de dienst Trajectbegeleiding, in samenwerking met de Departementale Kwaliteitscel en de cel Studietijdmetingen van de hogeschooldienst Onderwijs.

In 2006-2007 is een studietijdmeting uitgevoerd voor alle opleidingsonderdelen van de opleiding, aangevuld met een resonansgesprek. De opleiding heeft het oude curriculum volledig bevestigd en aan de hand van de resultaten de begrote studietijd voor het nieuwe curriculum 2007-2008 ingevuld.

In 2007-2008 was er een studietijdmeting voor alle opleidingsonderdelen van het nieuwe eerste modeltraject, in 2008-2009 was er een voor het tweede jaar. In 2009-2010 wordt de studietijd van de opleidingsonderdelen in het derde modeltraject gemeten. Daarna zullen de studietijdmetingen samenvallen met de bevraging van de opleidingsonderdelen.

De opleiding hanteert de methode van regelmatige retrospectieve tijdschatting. Studenten vullen via het elektronische leerplatform hun studietijd in voor de opleidingsonderdelen van de voorbije maand. Via de koppeling van de studietijdmeting aan opleidingsonderdelen volgt de opleiding de studietijd van studenten met individuele trajecten op. Er is ook een koppeling per opleidingsonderdeel met het slaagcijfer van de student.

De commissie heeft tijdens de gesprekken met studenten en lectoren vastgesteld dat lectoren met studenten overleggen over studielast. Lectoren nemen de afstemming van de onderwijsuitvoering op de studielast en de aansluiting bij de normen van het decreet ernstig.

De lessentabellen en studiefiches begroten per modeltraject een totale studietijd van 1680 uren.

Bijlagen ter inzage tijdens het visitatiebezoek geven aan dat in 2006-2007 de gemeten studietijd in het eerste en tweede modeltraject lager ligt dan de begrote, en dat beide sterker aansluiten naar het einde van de opleiding. In het derde modeltraject liggen de gemeten en begrote studietijd dicht bij elkaar. Studenten van het tweede jaar ervaren de studielast als evenwichtig verdeeld over de twee semesters. Studenten van het derde modeltraject percipiëren het tweede semester als meer belastend door de stage en het afstudeerproject.

De commissie had inzage in studietijdmetingen en een verslag van een resonansgesprek met een groep studenten uit het tweede jaar over de studietijdmeting 2007-2008 in het eerste jaar. Deze meting betrof de zes opleidingsonderdelen van het eerste en het tweede semester.

Studenten van het eerste modeltraject geven in de gesprekken aan dat zij het eerste semester als meer belastend ervaren dan het tweede semester. Zij verklaren dit vanuit de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs. In het tweede semester hadden studenten een betere studieplanning, en konden zij voorbereidings- en studietijd voor taken beter inschatten. Zij hadden hun studieritme aangepast op basis van de examenresultaten van het eerste semester. Globaal genomen beoordeelden zij de spreiding van de studielast als evenwichtig. De gemeten en begrote studietijd liggen, globaal genomen, in elkaars buurt.

De Opleidingcommissie bewaakt de studietijd per opleidingsonderdeel in overleg met de Participatiecommissie. Er is terugkoppeling naar en reflectie op de resultaten in een resonansgroep.

Het nieuwe curriculum 2007-2008 werd aangepast op basis van resultaten uit de studietijdmeting 2006-2007. Zo omvat bijvoorbeeld het vernieuwde eerste jaar zes opleidingsonderdelen in het eerste en het tweede semester.

Opleidingsonderdelen waarbij de gemeten studietijd lager ligt dan begroot, sturen op de studiefiche het aantal uren hoorcollege, oefeningen, werkveldgebonden activiteiten en zelfstudie bij.

De commissie stelt dat het programma studeerbaar is. De opleiding heeft voldoende zicht op de studietijd, op grond van de uitgevoerde metingen, om studiebelemmerende weg te werken. Via studietrajectbegeleiding worden hindernissen in een studieloopbaan aangepakt van instroom tot uitstroom. Bij persoonsgebonden oorzaken van studievertraging worden met de student ondersteunende faciliteiten besproken. Bij een specifieke problematiek wordt een student doorverwezen. Tijdens de visitatiegesprekken zijn voorbeelden van acties gegeven.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om de studietijdmeting verder te zetten tot in derde leertraject.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In haar onderwijsvisie kiest de opleiding voor verscheidene werkvormen, die afgestemd zijn op de doelstellingen en competenties. De actieve deelname van de student wordt doorheen de opleiding gradueel opgebouwd. De opleiding in de modeltrajecten evolueert van aanbodgericht naar participatief en integratief onderricht.

Samenvattend stelt de commissie dat lectoren werkvormen hanteren die gericht zijn op overdracht en verwerking, inoefening en begeleide toepassing van leerstof en integratie van inhoud.

Tijdens het visitatiegesprek gaven studenten en lectoren als werkvormen onder meer aan: hoorcollege met vraagstelling, hoorcollege met leergesprek, externe sprekers, lezingen, studiedagen, demonstraties, bezoeken, leergroep, oefeningen, opdrachten, discussies, cases, projecten, illustratie/video, werkmap portfolio, praktijkseminaries, stage, scriptie en het elektronische leerplatform. Studenten geven tijdens de gesprekken aan dat zij tevreden zijn over de spreiding in de breedte, de mengeling van theorie met praktische toepassingen en het appel op zelfstandig werken.

Door inzage in de ECTS-fiches en het onderwijscahier, en door vraagstelling bij studenten en lectoren heeft de commissie vastgesteld dat de werkvormen divers zijn en afgestemd op de doelstellingen en de karakteristieken van de instroom. Er is aandacht voor bijzondere doelgroepen.

Tijdens de gesprekken geven lectoren voorbeelden van interne vorming rond onderwijsvernieuwend ontwikkelingen. Hierbij zijn ook buitenlandse gastsprekers betrokken. Lectoren die nieuwe onderwijsvormen introduceren, worden op hun vraag ondersteund door een coach. Lectoren geven voorbeelden van dergelijke projecten.

De commissie keek het beschikbare leermateriaal in en stelde vast dat de ECTS-fiches meestal vooraan in de cursussen zijn opgenomen. Het niveau is afgestemd op bacheloronderricht. Sommige cursussen bevatten voorbeeldvragen en kleine cases als illustratie. De opbouw is doorgaans op orde en overzichtelijk, maar is niet uniform voor alle cursussen. De sjabloon beperkt zich tot het voorblad, de inhoudsopgave en de tekst. De

commissie meent dat in sommige cursussen de hoeveelheid en complexiteit van de leerstof niet is afgestemd op de diversiteit in de instroom. Bron- en literatuurverwijzingen zijn opgenomen. Het studiemateriaal is doorgaans geactualiseerd. De afstemming met wat de opleiding wil bereiken in het didactische concept vindt de commissie redelijk.

De lectoren beoordelen binnen het vakgroepoverleg de studiematerialen en vakliteratuur met aandacht voor de relatie tussen theorie en praktijk. De commissie mag stellen dat er geen criteria voorhanden zijn om de kwaliteit van de studeerbaarheid van cursusteksten te meten en te bewaken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aan de opleiding om de studeerbaarheid van cursusteksten blijvend op te volgen aan de hand van vooropgezette criteria.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het toetsingsbeleid is opgenomen in de onderwijs- en examenregeling van de hogeschool. De opleiding evalueert via een examenzeitijd per semester, permanente evaluatie of een combinatie periodegebonden/permanente evaluatie.

De commissie keek het evaluatiemateriaal in dat in het visitatielokaal ter beschikking lag. De schriftelijke examens bevatten open en gesloten vragen. Via gevalstudies wordt gepeild naar kennis, inzichten en verbanden. De combinatie van schriftelijke examens met een individuele of groepsopdracht en/of permanente evaluatie neemt toe van het eerste naar het derdejaar. Studenten met beperkingen hebben de mogelijkheid om examens af te leggen op pc, krijgen extra examentijd of mondelinge ondersteuning.

De lectoren bevestigen tijdens de gesprekken dat zij een combinatie van evaluatievormen kiezen die hen toelaat te meten of de student de doelstellingen van het opleidingsonderdeel heeft bereikt. Als verschillende lectoren betrokken zijn, is er onderlinge afstemming. Lectoren specialisatievakken illustreren tijdens het visitatiegesprek de afstemming van de evaluatievormen en de doelstellingen.

Studenten, afgestudeerden en lectoren stellen tijdens de visitatiegesprekken dat studenten soms 'meeliften' bij de uitwerking van groepsopdrachten. Lectoren signaleren aan de commissie dat zij er aandacht voor hebben, daarover feedback krijgen van studenten en er vaak in slagen om het bespreekbaar te maken. Bij de evaluatie van 'attitude' krijgen studenten die een grotere verantwoordelijkheid opnamen, een hogere score.

Een onderzoek over de 'evaluatievormen modeltraject 1 nieuw curriculum' (2007-2008) geeft aan dat bij de evaluatie het aandeel 'toepassen' en 'integreren' vergroot is ten overstaan van kennis en inzicht.

Studenten kunnen de onderwijs- en examenregeling raadplegen op de website van de hogeschool. De ECTS-fiches vermelden de evaluatievormen, eventueel bijzondere voorwaarden om te slagen en de berekeningswijze bij een combinatie van evaluatievormen. Studenten bevestigen tijdens de gesprekken dat de lectoren bij de

aanvang en afronding van hun opleidingsonderdeel de evaluatie- en ondervragingsvorm toelichten. Lectoren geven een indicatie over vraagvormen die gericht zijn op kennis, inzicht of toepassing. Voor sommige opleidingsonderdelen zijn er proefexamens. Studenten hebben inspraak bij de opmaak van een examenrooster.

Het kader voor evaluatie, zoals omschreven in de onderwijs- en examenregeling, is bindend voor lectoren. De Onderwijsdienst heeft aan de lectoren toelichting gegeven bij de evaluatievormen van het nieuwe curriculum voor de drie modeltrajecten. De commissie meent dat de handleiding over examineren voor de lectoren een aanzet is tot de borging van het toetsingsproces.

Tijdens de gesprekken geven coördinatoren en lectoren voorbeelden van acties die ondernomen zijn om de kwaliteit van de toetsing te optimaliseren: overleg over toetsing in het nieuwe curriculum, een elektronisch werkcarter over de koppeling tussen de evaluatievormen en doelstellingen, begeleiding bij nieuwe evaluatievormen, vorming, en een meting bij studenten van de tevredenheid over de evaluatie en de opvolging ervan per lector.

Studenten bevestigen dat zij na elke examenperiode van de lectoren feedback kunnen krijgen over de opleidingsonderdelen waarover zij examen aflegden. Zij kunnen het examen inkijken, en krijgen feedback over het resultaat. Een student die niet geslaagd is, kan advies vragen aan de trajectbegeleider.

Bij de evaluatie van het afstudeerproject hanteert de opleiding een competentiegericht schema dat refereert aan competenties en deelcompetenties, zoals probleemoplossend, zelfsturend, sociaal en communicatief vermogen. Deze competenties zijn opgenomen in een advieskaart. Studenten bevestigen aan de commissie dat de evaluatiecriteria bij de aanvang van het afstudeerproject aan hen werden meegedeeld. Het afstudeerproject wordt beoordeeld door de promotor (evaluatiekaart) en een onafhankelijke lezer (advieskaart) met ervaring in het werkveld. De evaluatie betreft het schriftelijke deel en een bevraging van de student. De promotor kent het cijfer van de beoordeling toe; de lezer heeft hierbij een adviserende rol. De student krijgt terugkoppeling over de sterke en zwakke kanten van zijn afstudeerproject en of hij geslaagd is of niet.

Stage 1 en stage 2 worden geëvalueerd aan de hand van een evaluatiekaart (drie delen) die nagaat in hoeverre de student de beoogde competenties heeft behaald. Deze competenties krijgen vorm op de kaart in items uit competenties voor de stages in het opleidingsprofiel (deel één), en in attitudes en visies op hulpverlening die de opleiding belangrijk vindt (deel twee). Deel drie omvat een algemene conclusie over het proces en het product van de stage en concrete werkpunten. Ieder item omvat zes hiërarchisch opgebouwde niveaus, en elk niveau is uitgewerkt in een indicator die het gedrag aangeeft dat de student moet vertonen. De items hebben een wegingcoëfficiënt, en per item is een minimaal niveau (cesuur) aangeduid dat de student moet behalen op het einde van de stage. De student en de stagementor (op stageplaats) vullen de evaluatiekaart in, voorafgaand aan het evaluatiegesprek. De stagebegeleider vult gebaseerd op het gesprek met de stagementor en de student, de evaluatiekaart in na het gesprek. Het document wordt nadien door alle partijen ondertekend.

De items van de evaluatiekaart zijn dezelfde voor stage 1 en stage 2. De cesuur en de weging per item kunnen verschillen.

Samengevat meent de commissie dat de examens doeltreffend toetsen of de studenten de doelstellingen van het programma bereiken. Zij waardeert het concept en de inhoud van de nieuwe evaluatiekaarten voor de stages.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om blijvend te bewaken dat studenten niet “meeliften” bij groepsopdrachten.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing voor een professionele bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding hanteert de decretaal voorziene toelatingsvoorwaarden voor de bacheloropleiding.

Het beleid is gericht op een democratische toegang, waarbij aandacht is voor nieuwe doelgroepen die flexibele leerwegen nodig hebben. De commissie heeft vastgesteld dat het informatiebeleid naar kandidaat-studenten en de instroombegeleiding in het verlengde liggen van het uitgestippelde beleid.

Cijfermateriaal geeft aan dat in 2007-2008 in het eerste modeltraject 48 procent TSO-, 38 procent ASO- en 11 procent BSO-studenten instroomden. Het aantal BSO-generatiestudenten neemt toe, en er stromen professionele bachelors en niet-generatiestudenten in. Bij benadering 3 procent van de studenten heeft een functiebeperking. In 2006-2007 volgde één op zeven instromende studenten eerder hoger onderwijs.

Meisjesstudenten zijn in de meerderheid en het aantal jongens stagneert rond de 15 procent. Een meerderheid stroomt in uit de provincies Oost- en West-Vlaanderen, een kleiner aantal uit Antwerpen en Vlaams-Brabant.

In een deeltijds programma doet de student twee jaar over een modeltraject. Hij studeert dan het hele academiejaar halftijds (vijftien credits in het eerste en in het tweede semester) of voltijds gedurende één semester. De opleiding stelt dat studenten met functiebeperkingen en laattijdig ingeschreven studenten van dit systeem gebruikmaken.

Een geïndividualiseerd traject laat studenten toe hun opleiding te spreiden door opleidingsonderdelen op te nemen uit één of meer modeltrajecten.

Bij een examencontract bepaalt de student hoeveel opleidingsonderdelen hij in een academiejaar wil volgen. Hij neemt niet deel aan onderwijsactiviteiten en kan geen beroep doen op onderwijsondersteunende faciliteiten. De elektronische leeromgeving kan hij gebruiken voor leermateriaal, maar niet voor onderwijskundige begeleiding.

Een student kan omwille van individuele omstandigheden een speciaal statuut aanvragen. Vooral de combinatie studeren-topsport en studeren-werken worden hierdoor mogelijk.

Afgestudeerden van de lerarenopleiding, de opleiding ergotherapie en de opleiding sociaal werk kunnen studieduurverkorting krijgen. Het verkorte traject bestaat uit opleidingsonderdelen uit de 3 modeltrajecten van de professionele bachelor orthopedagogie. Het omvat 69 studiepunten voor afgestudeerden sociaal werk, 123 studiepunten voor afgestudeerden van de lerarenopleiding en 120 studiepunten voor afgestudeerden

ergotherapie. Afgestudeerden sociaal werk kunnen in één academiejaar het diploma professionele bachelor orthopedagogie halen, afgestudeerden in ergotherapie en van de lerarenopleiding doen er minimaal twee academiejaren over.

De aansluiting met de masteropleiding orthopedagogiek & bestuurskunde en publiek management is geformaliseerd in schakelprogramma's.

Studenten kunnen elders verworven kwalificaties (EVK) of eerder verworven competenties (EVC) omzetten in vrijstellingen. Bij EVK's behandelt het departement de aanvraag. In 2007-2008 werden in de opleiding 32 vrijstellingsdossiers opgesteld, waarin 79 vrijstellingen werden aangevraagd en 42 zijn toegekend. Bij EVC's begeleidt een centrale stafmedewerker studenten bij de procedure. Aan de commissie wordt gesignaleerd dat tot nu toe één EVC-student de volledige bachelor heeft aangevraagd en vijftien van de negentien competenties behaalde.

De opleiding houdt rekening met de vooropleiding van de instroom. Studenten bevestigen aan de commissie dat er voor het eerste jaar geen voorkennis is vereist. De opleiding screent eerstejaarsstudenten op competenties secundair onderwijs, taal en ICT-kennis, en biedt ondersteuning aan bij een tekort. Studenten met functiebeperkingen en trajectbegeleiding krijgen ondersteuning bij studeren en examineren. Voor studenten met een minder geschikte vooropleiding is er zowel individuele als groepsgerichte studiebegeleiding. De commissie mag besluiten dat de inhoud en de vorm van het programma aansluiten bij de kwalificaties van de instroom uit het secundair onderwijs.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om aandacht te besteden aan de groeiende instroom van BSO-studenten.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	goed
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	goed
facet 2.3, samenhang van het programma:	goed
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	voldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	voldoende
facet 2.8, masterproef:	nvt
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool stuurt het personeelsbeleid. Aanstellingen, bevorderingen en benoemingen verlopen volgens procedures die op hogeschoolniveau zijn opgesteld. De uitwerking van een beleid van gelijke kansen en diversiteit is opgenomen in het strategische beleidsplan 2007-2012.

Het departement dient een voorstel voor aanstelling in binnen de grenzen van de jaarlijkse formatie en een middellangetermijnplanning. De Departementsraad wijst personele middelen toe aan de opleiding op basis van een voorstel van de Opleidingscommissie, op advies van de vakwerkgroepen. Administratief en technisch personeel wordt niet toegewezen aan een opleiding maar departementaal ingezet. De commissie vindt het een goed idee dat de opleiding een orthopedagoog heeft aangeworven voor het opleidingsonderdeel jeugdrecht & jeugdbeleid.

Bij de aanwerving van onderwijzend personeel is er aandacht voor de eigenheid van een professionele bacheloropleiding. Het profiel bij vacatures omvat inhoudelijke, onderwijskundige en didactische kwaliteiten. Deze criteria zijn het onderwerp van het sollicitatiegesprek, naast thema's als onderzoek en kennis van en ervaring met het werkveld. Bij de behandeling van vacatures worden de gelijke kansen gerespecteerd.

De opleiding is actief in onderwijs, onderzoek en dienstverlening. Tijdens de visitatiegesprekken beklemtoont de opleiding dat een belangrijk deel van de personele middelen wordt gebruikt voor praktijkgerichte en methodische opleidingsonderdelen, en omkadering van de stagebegeleiding. De toewijzing en verdeling van opdrachten vinden plaats op basis van de prestatieregeling die binnen de hogeschool is onderhandeld. De opdracht van onderwijzend personeel wordt uitgedrukt in percentages op jaarbasis, waarbij de procenten verwijzen naar opdrachten in het kader van onderwijsverstrekking, coördinerende taken, onderzoek, dienstverlening en stagebegeleiding. Elke opdracht bevat 5 procent 'overhead'. Bij het vastleggen van een individuele opdracht streeft de opleiding een evenwicht na tussen de noden van de opleiding en de competenties en desiderata van de medewerker. De commissie waardeert dat voor het onderwijzende personeel ruimte voorzien is om ook organisatorische, dienstverlenende en onderzoekstaken op te nemen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding beschikt over een mix van lectoren en praktijklectoren die complementair zijn in hun competentieprofielen. Het orthopedagogieteam is geëngageerd en werkt enthousiast met studenten. Het onderwijzende personeel is inhoudelijk, organisatorisch en onderwijskundig deskundig om het programma van de opleiding te realiseren.

De commissie waardeert de sterk verankerde werkveldexpertise en de uitbouw van praktijkgericht onderzoek. Bekwame administratieve medewerkers en een I&C-team ondersteunen inhoudelijk de Opleidingscommissie, de coördinatoren, stagebegeleiders, studenten en lectoren. De commissie waardeert de betrokkenheid en het enthousiasme bij het onderwijzende, het administratief-technisch en het onderzoekspersoneel.

De introductie en begeleiding van nieuwe personeelsleden zijn beleidsmatig uitgewerkt. Een beginnende lector krijgt administratieve informatie, een rondleiding in het departement en inhoudelijke begeleiding. Nieuwe medewerkers volgen twee introductiesessies over de interne werking, met thema's als administratie, bibliotheek,

uitleendienst, intranet, lokalenbeheer, trajectbegeleiding, werken in een netwerkgeving, kwaliteitszorg, internationalisering, onderwijsvernieuwing, onderzoek en dienstverlening. Tijdens het eerste jaar volgt het nieuwe personeelslid zes interne ICT-vormingen. Bij een eerste aanstelling heeft een lector een functioneringsgesprek met de opleidingscoördinator. Hierin bespreken zij het professionele handelen en factoren die dit stimuleren en belemmeren. Bij verdere functioneringsgesprekken zijn de resultaten van de bevraging van opleidingsonderdelen een onderwerp en een aanleiding om verbeterpunten en afspraken vast te leggen. Bij aanhoudende en ernstige problemen wordt deze situatie besproken tijdens een evaluatiegesprek.

De evaluatie van personeelsleden is beschreven in het evaluatiereglement van de hogeschool. Het departementshoofd evalueert het personeel van de opleiding orthopedagogie en wint hierbij advies in bij de opleidingscoördinator, de vakgroepvoorzitter of de praktijkcoördinator. De evaluatie gebeurt op basis van een zelfevaluatie met criteria die verwijzen naar inhoudelijke, onderwijskundige en didactische kwaliteiten. Lectoren benoemen hierbij hun sterke en/of zwakke punten, en doen voorstellen tot verbetering.

De departementssecretaris verleent advies bij de evaluatie van het administratieve personeel.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding waarborgt via gerichte aanwervingen de verbinding tussen een theoretische basis, en een methodische en praktische vorming. De opleiding werft naast masters ook bachelors aan met verscheidene jaren ervaring in het werkveld.

Tijdens de gesprekken blijkt dat vooral praktijklectoren deeltijds werken in enerzijds de opleiding en anderzijds de orthopedagogische sector. Projectmatig wetenschappelijk onderzoek door lectoren zorgt voor terugkoppeling naar de opleiding. De onderzoeksexpertise wordt verbreed en verdiept door de deelname van lectoren aan onderzoeksgroepen van de associatie. De commissie is van mening dat de koppeling van de academische inbreng met de orthopedagogische praktijk de actualisering van het curriculum ondersteunt en waarborgt. Het onderwijs in de opleiding wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een link legt tussen de opleiding en het werkveld. De commissie stelt dat er in de opleiding evenwicht en diversificatie is in het onderwijsteam van de opleiding. Vakgroep- en opleidingsoverleg zorgen voor de uitwisseling van deskundigheid tussen de algemene en orthopedagogische disciplines.

Uit gesprekken met studenten, afgestudeerden en het werkveld kan de commissie afleiden dat er een wisselwerking is tussen het werkveld en de opleiding. Deze wisselwerking is zichtbaar via lectoren die in het werkveld actief zijn, gastsprekers, interne studiedagen, het project Netwerkondersteuning, projectactiviteiten, stagementoren en afstudeerprojecten.

Een werkveldcommissie heeft een adviserende bevoegdheid met betrekking tot het curriculum en de praktische organisatie van de opleiding.

Lectoren nemen actief deel aan onderzoeksgroepen binnen de associatie. Voor lectoren die betrokken zijn bij onderzoek is er een departementaal onderzoeksfonds, dat hen stimuleert tot en ondersteunt bij deelname aan studiedagen en congressen in binnen- en buitenland.

De opleiding trok een personeelslid aan voor de uitbouw van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek.

Een beleidsnota over internationalisering stelt de internationale mobiliteit en de terugkoppeling vanuit deze contacten in het brandpunt. Deze nota verwijst naar kritische succesfactoren voor de uitbouw van een partnernetwerk, procedures voor bewaking van terugkoppeling en de verwachte bijdrage van lectoren in het kader van internationalisering.

De commissie had inzage in een departementale beleidsnota die de visie op en de operationalisering van het vormingsbeleid expliciteert. De vakgroepen hebben autonomie in het uittekenen van een vormingsbeleid. Medewerkers kunnen deelnemen aan onderwijskundige vorming die extern, intern en/of in samenwerking tussen hogeschool en associatie wordt aangeboden. Lectoren en administratieve medewerkers kunnen deelnemen aan vormingen en trainingen die de I&C-dienst inricht. Interne vorming rond onderzoek en onderzoeksthema's is een agendapunt op samenkomsten van lectoren die betrokken zijn bij onderzoek. Lectoren bevestigen dat de website maandelijks een geactualiseerde versie geeft van het aanbod van studiedagen en vormingen.

Om evoluties in de beroepspraktijk adequaat op te volgen, is er een beleid voor vorming, training en opleiding dat de vakgroepen stimuleert om relevante evoluties op te volgen. De opleiding geeft aan dat een vernieuwde nota (2008) impulsen wil geven tot vorming, training en opleiding, gekoppeld aan opleidingsonderdelen die lectoren geven. De noden binnen de opleiding zijn in kaart gebracht.

De commissie heeft vastgesteld dat de helft van het budget voorzien door het departement voor professionalisering, wordt opgenomen. Deskundigheidsbevordering gebeurt nog te vaak vanuit één richting. De commissie mist een teamplan met begroting en een werking in twee richtingen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie raadt de opleiding aan om een geïntegreerd plan op te maken voor deskundigheidsbevordering van het orthopedagogieteam. Hieraan kan dan de individuele professionalisering van elke lector en medewerker worden gerelateerd.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Voor de realisatie van het curriculum werkt de opleiding met 77 onderwijzenden (66,8 VTE). Van hen zijn 49,85 VTE direct betrokken bij de realisatie van het curriculum en 16,95 VTE bij algemene ondersteuning binnen het departement (kwaliteitszorg, communicatie, onderwijsvernieuwing, studiebegeleiding, onderzoek,...). Achttien VTE verzorgen specifieke lesopdrachten en 12,5 VTE stage- en afstudeerprojectbegeleiding. Drie VTE nemen

managementstaken op en werken aan specifieke projecten. Tien VTE behoren tot het departementaal administratieve kader. Het aantal studenten in de opleiding orthopedagogie bedroeg 1120 (1/2/2008). De student-lectorratio was 22,47 (1120/49,85). Voor het departement SOAG was deze ratio 23,15 (1956/84,5).

Bij het onderwijzende personeel zijn 49 mensen voltijds en 28 mensen deeltijds tewerkgesteld. De opleiding beschikt over 2 voltijdse lectoren, 4 voltijdse hoofdlectoren, 33 lectoren (29,45 VTE), 1 voltijdse hoofdpraktijklector en 36 praktijklectoren (29,35 VTE). Er zijn geen gastprofessoren.

De verhouding tussen mannen en vrouwen is 28/49 voor het onderwijzende en 2/8 voor het administratieve personeel.

De commissie meent dat er op vandaag voldoende personeel wordt ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen. Zij is wel bezorgd dat het personeel de taakbelasting in de toekomst niet meer zal aankunnen als er zich bijvoorbeeld tegelijk meer flexibilisering en een stijgend aantal studenten aandienen. Om het huidige niveau van de opleiding te handhaven, heeft de opleiding op termijn meer personeelsleden nodig.

De leeftijdsstructuur voor onderwijzend personeel is volgens de commissie evenwichtig:

- 20 tot 29 jaar: 5;
- 30 tot 39 jaar: 27;
- 40 tot 49 jaar: 23;
- 50 tot 59 jaar: 22.

Binnen het departement zijn er 7,25 voltijdse equivalenten voor onderzoek, 0,5 voltijdse equivalenten voor dienstverlening en 1,1 voltijdse equivalenten voor posthogeschoolvorming.

De stelling in het zelfevaluatie-rapport dat de werklast niet evenredig is verdeeld, wordt tijdens het gesprek enigszins genuanceerd, omdat de opdrachten opnieuw werden bekeken en beter zijn georganiseerd. Bij de visitatiegesprekken stellen lectoren dat het grote aantal studenten, de curriculumaanpassingen, het opvolgen van studenten via ETOS, het verifiëren of alle competenties gehaald zijn, de zoektocht naar de evaluatie van competenties en de gevolgen van de flexibilisering geen sinecure zijn.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	goed
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De huisvesting en materiële voorzieningen worden centraal gestuurd en beheerd.

Tijdens de rondgang bezochten de commissieleden het gebouw A (werkruimtes, de lectorenkamer, crea-, klas- en ICT-lokalen), het auditorium in gebouw C en de mediatheek 'Bytes & Books' in gebouw D. De leslokalen ondergingen aanpassingswerken om de gehorigheid terug te dringen en de faciliteiten voor lectoren te verbeteren. Leslokalen zijn voorzien van computers, een beamer, een projectiescherm, een tv- en dvd/video-combinatie en een enkel lokaal met Activ Board. In drie computerlokalen zijn tachtig computers ter beschikking van studenten, van maandagochtend tot vrijdagavond. Voor het onderwijzende personeel zijn 83 computers en 28 notebooks voorhanden. De commissie is van mening dat de functionaliteit van de gebouwen voldoet voor de realisatie van het programma. De huidige foto toont de verschillen tussen de voorzieningen, bijvoorbeeld het uitstekende Bytes & Books en gebouw D versus gebouw A. Het masterplan voorziet tegen 2012 een nieuw gebouw als alternatief voor gebouw A, met infrastructuur die afgestemd is op nieuwe onderwijsnoden en wensen van specifieke opleidingsonderdelen.

De collectie van het zelfstudiecentrum/openleercentrum Bytes & Books omvat boeken, Vlaamse en Nederlandse tijdschriften orthopedagogie ('Vlaams tijdschrift voor orthopedagogiek', 'TOKK', 'Alert. Voor Zorg en sociale politiek', 'Tijdschrift voor Welzijnswerk', 'Weliswaar',...), Engelstalige tijdschriften ('Journal of intellectual disabilities', 'Journal of intellectual disability research', 'Intellectual and developmental disabilities', 'Disability & society', 'American journal on mental retardation',...) en de sociale kaart. Tijdschriften worden samengevat en zijn via de centrale catalogus toegankelijk. Gebruikers vinden een aanwinstenlijst op intranet. Studenten hebben toegang tot bibliografische, documentaire elektronische databanken, en hebben er een ruimte om groeps- en individuele opdrachten uit te werken. Eerstejaarsstudenten krijgen een introductiesessie. In 2006 werd een Adviescommissie Bibliotheek opgericht. De commissie waardeert de inrichting en de omkadering van het centrum Bytes & Books en de aansturing door het departement SOAG.

De departementale dienst Informatie en Communicatie (I&C) profileert zich sinds 2008 als een ondersteuningspunt voor een multimediaal openleercentrum en een professionele werkomgeving. In het kader van kwaliteitsvol onderwijs wil de dienst een bijdrage leveren aan onderwijsverandering en -vernieuwing, een adequate informatiedoorstroming en een professioneel communicatiebeleid. Tijdens het vrije spreekuur krijgen de commissieleden toelichting bij de geschreven visie, de activiteiten en realisaties zoals een gecentraliseerde aankoop, installatie, beheer en onderhoud van hard- en software, digitale helpdesk voor studenten en lectoren, ondersteuning van onderzoek, dienstverlening en permanente vorming, werk- en leerinstrumenten, databasetoepassingen, vormgeving publicaties en uitlenen audiovisueel materiaal. De commissie waardeert de integratie van ICT in het onderwijs, en vindt de digitale facilitering voor stages en eindprojecten een pluspunt.

De dienst Studentenvoorziening van de hogeschool (Sovoreg) heeft de zorg voor de studentenrestaurants en cafetaria's, studentenkamers, mobiliteit, medische en sociale diensten, jobdiensten, sport, cultuur, studentenorganisaties, kinderopvang van kinderen van studenten en de begeleiding van studenten met een handicap of chronische ziekte.

Gebouwen en infrastructuur, facilitaire dienstverlening, afschrijvingen en de loonkosten van het personeel worden centraal gestuurd en op zich genomen. Het departement heeft een jaarlijkse dotatie voor departementaal gebonden materies, en specifieke toelages voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijsontwikkeling. De departementale begroting omvat investeringen en werkingsmiddelen. Bij de opmaak houdt de Opleidingscommissie rekening met de noden van vakgroepen, ondersteunende diensten en studenten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie rekent erop dat het masterplan uitgevoerd wordt.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De hogeschool, het departement en de opleiding nemen initiatieven om abiturienten en kandidaat-studenten te informeren via SID-In's, infoavonden en -dagen in secundaire scholen, een opendeurdag, een openklasweek, campusdagen, brochures, demolessen en websites.

De website verschaft studenten informatie over lesroosters, examenroosters, cursusverkoop, jaarkalenders, stagedocumenten, studentenprojecten en de werking van de ondersteunende diensten. Het elektronische leerplatform informeert studenten over onder meer opleidingsonderdelen, studentenbegeleiding en examenresultaten. Lectoren en het studentensecretariaat kunnen aanvullen. Mededelingen vinden studenten op een monitor aan de ingang, ad valvas en op het elektronische leerplatform. De studiefiches zijn beschikbaar op de website, op het leerplatform, in het openleercentrum en het secretariaat. Studenten krijgen bij hun inschrijving een cd-rom waarop de studiefiches staan. Op de website staan de onderwijsdoelstellingen en de onderwijs- en examenregeling.

Voor instromende studenten worden verschillende activiteiten georganiseerd: een onthaaldag (campus, cursussen en handboeken, voorstelling lectoren en communicatiekanalen), sessies om kennis te maken met elkaar en met de lesgever en de opleiding, en toelichting bij de begeleidingsmogelijkheden. Studenten worden ertoe aangezet om hun studievaardigheden te laten screenen en bij zwakke resultaten gebruik te maken van begeleidingsinitiatieven. Studenten uit het beroeps- en kunstonderwijs worden uitgenodigd voor een sessie over studieproblemen en -methodieken. De begeleiding van late instromers gebeurt door de trajectbegeleider. De commissie waardeert het dat in het aanbod van studiebegeleiding zowel individueel als groepsgericht wordt gewerkt, en zowel aanbod- als vraag gestuurd.

Met betrekking tot studievoortgang is in het eerste modeltraject groepsmentoraat – in het kader van studenten- en studiebegeleiding – structureel ingebed. De mentor volgt zijn groep proactief op en kan een student aanspreken als hij meent dat er iets schort. Bij de aanvang en op het einde van een semester zijn er vier mentoraatsessies over de 'studiesituatie en schoolbeleving van het moment'.

In het eerste modeltraject is er tijdens het eerste semester een sessie 'Studeren kan men leren', met adviezen over studiemethodes en planning van examens. De studie- en studentenbegeleider legt elke week contactmomenten in voor studenten met vragen over studeren.

Voor de elektronische opvolging en begeleiding van studenten doorheen de drie modeltrajecten gebruikt de opleiding een 'Elektronisch Traject en Ontwikkelingsplan voor Studenten' (ETOS). Studenten en lectoren van SOAG hebben toegang via een inlogprocedure. Het beheer via ETOS omvat bijvoorbeeld de identificatiegegevens van een student, tussentijdse evaluaties, reflectieverslagen, basisteksten, opdrachten, attesten, cv, gespreksverslagen, actieplannen, werkpunten, eindevaluaties, individuele en groepssupervisies, gegevens over studiebegeleiding en mentoraat, en speciale trajecten. De ETOS-leidraad geeft toelichting bij de standaardfuncties van ETOS (documentbeheer, beveiliging en privacy, continuïteit, feedback, eigen beheer, e-portfolio...). Voor vakinhoudelijke ondersteuning kunnen studenten een beroep doen op lectoren, en er is taalondersteuning (aanleren van taalregels, schrijven van verslagen en teksten...) voor studenten met een zwakke schriftelijke taalbeheersing.

De hogeschooldienst Studieadvies en -Begeleiding begeleidt individueel, en organiseert in het eerste semester trainingen faalangst, spreekzekerheid, uitstelgedrag, geheugen en planning.

De begeleiding van flexibele leertrajecten is in handen van de trajectbegeleider, in overleg met het onderwijzende personeel.

Studenten kunnen voor psychosociale begeleiding een beroep doen op een studie- en studentenbegeleider, die hen eventueel doorverwijst naar Sovoreg. Studenten kunnen rechtsreeks contact opnemen met Sovoreg of via een gratis telefoonnummer met de centrale dienst Studieadvies en -begeleiding.

Na elke examenperiode zijn er terugkoppelingsmomenten, waarop studenten individueel bij lesgevers terecht kunnen met vragen over hun examens. De studie- en studentenbegeleider, de trajectbegeleider, de ombudsman en de departementssecretaris zijn aanwezig op deze terugkoppelingsmomenten.

Tijdens de gesprekken wordt gesteld dat de ombudsman optreedt als bemiddelaar tussen een student en één of meer personeelsleden bij geschillen rond de toepassing van de onderwijs- en examenregeling en/of de rechtspositieregeling van de student, en als 'onbillijk' en 'onredelijk' ervaren handelingen, toestanden en beoordelingen behandelt. De ombudsman ontvangt, onderzoekt en behandelt de klacht en tracht een oplossing te bereiken in het belang van de betrokken partijen. Tijdens het visitatiegesprek wordt gesignaleerd dat de meeste klachten in der minne worden geregeld. Als de bemiddeling geen voldoening schenkt, kan de student zich wenden tot het departementshoofd, die de ombudsman over de klacht zal horen. De ombudsen brengen jaarlijks verslag uit bij de Departementsraad.

De opleiding onderzocht de slaagkansen en drop-out in het eerste modeltraject. Eén op de negen studenten schreef zich uit tijdens het academiejaar 2006-2007. De uitval situeert zich vooral in het eerste modeltraject, en is het sterkst na de eerste examenperiode en de tweede zittijd. Studenten die zich vóór de eerste examenperiode uitschrijven, haken af omwille van een verkeerde studiekeuze of om persoonlijke redenen. In februari en september haken studenten af omwille van tegenvallende examenresultaten. De uitval is verwaarloosbaar in het tweede en derde modeltraject.

De centrale dienst Internationalisering neemt de zorg op zich voor buitenlandse studenten en lectoren. Zij vinden informatie op de Engelstalige website en ontvangen een standaardpakket met informatie over verzekering, accommodatie en taalvoorbereiding. Sovoreg zorgt voor een welkomstpakket. Inkomende studenten kunnen op verschillende tijdstippen instappen in een taalcursus Nederlands. Als zij effectief deelnemen en slagen voor het examen behalen zij een certificaat van vijf credits. Zij kunnen ook opteren voor de cursus 'English for Erasmus students'. Inkomende studenten logeren in een studentenhome of worden in contact gebracht met uitgaande studenten voor kamerruil.

De centrale dienst Internationalisering verstrekt aan kandidaat-uitgaande studenten jaarlijks informatie over het Life Long Learning Program van de Europese Unie en over beursfaciliteiten. Afgestudeerden praten over hun buitenlandse ervaringen. Het departement geeft toelichting bij de Dokeos-cursus Internationalisering, de buitenlandse stageplaatsen, de Engelstalige curricula en de Erasmus-partners, en studenten spreken er met terugkomers.

Abituriënten worden schriftelijk bevraagd bij hun bezoeken aan informatie-initiatieven. Studenten en afgestudeerden bevestigen tijdens de visitatiegesprekken dat ze schriftelijk bevraagd zijn over de informatievoorziening en de studie- en studentbegeleiding.

Voorbeelden van verbetermaatregelen die de opleiding nam als opvolging van evaluaties van studiebegeleiding zijn het meermaals inrichten van theorievakken in het eerste jaar om de groepsgrootte te beperken, taalondersteuning voor studenten met schriftelijke taalvaardigheidsproblemen, de aanstelling van een studietrajectbegeleider, begeleiding bij studieplanning en studeren, studie- en examenfaciliteiten voor studenten met functiebeperkingen en een instaptest ICT.

Samengevat stelt de commissie dat de opleiding studenten op hun maat van informatie voorziet. Studenten worden op diverse wijzen adequaat begeleid en opgevolgd tijdens hun studie, met het oog op studievoortgang.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het voortgangsrapport van de opleiding geeft aan dat de hogeschool een kader heeft uitgewerkt om aan kwaliteitszorg te werken en het onderwijs te verbeteren. Het raamwerk beschrijft en benoemt de structuren (de Onderwijskwaliteitsraad, de werkgroep Onderwijskwaliteitsondersteuning en de departementale Kwaliteitscel), de gegevens- en informatieverzameling via bevestigingen, zelfevaluaties, opvolging van visitatierapporten en kwaliteitsplannen, de opvolgings- en bijsturingscyclus, en de taken en verantwoordelijkheden van het departementshoofd, de departementale kwaliteitscoördinator, de voorzitter van de Opleidingscommissie, de vakgroepvoorzitter en de titularis van een opleidingsonderdeel. De concretisering van het kwaliteitszorgsysteem is beschreven in het kwaliteitshandboek, dat ter beschikking is op intranet.

Via het systeem van interne kwaliteitszorg beoogt de opleiding om de kwaliteit van haar onderwijs te beheersen, te verantwoorden en te borgen. De departementale Kwaliteitscel (samengesteld uit beleidsverantwoordelijken binnen het departement) operationaliseert kwaliteitszorg. De Opleidingscommissie stuurt de kwaliteitsbewaking in de opleiding en maakt een tweejaarlijks kwaliteitsplan op. Vakgroepen hebben een belangrijk aandeel in de uitvoering van de verbeterprojecten. De commissie merkt op dat de structuur voor kwaliteitszorg en het systeem van evaluatie tijdens de visitatiegesprekken duidelijk werden neergezet.

De opleiding geeft een beschrijving van schriftelijke bevestigingen bij verschillende belanghebbenden en de frequentie ervan. De commissieleden hadden inzage in de rapportering over de meetresultaten van:

- de jaarlijkse bevestiging bij abiturienten op info- en opendeurdagen, om hun interesse voor het departement te toetsen;
- de jaarlijkse bevestiging bij studenten over informatieverstrekking, organisatie, ondersteuning, infrastructuur en dienstverlening;
- de driejaarlijkse bevestiging bij studenten over het verloop, het gebruikte leer materiaal, de infrastructuur, de ondersteuning en de evaluatie van iedere onderwijsactiviteit. De opleidingscoördinator en de lectoren kunnen voor een opleidingsonderdeel een bijkomende evaluatie vragen;
- de driejaarlijks georganiseerde zelfevaluatie via het TRIS-instrument en de vierjaarlijkse bevestiging van personeelsleden;
- de vijfjaarlijkse bevestiging van de afgestudeerden over hun tewerkstelling, bijkomende opleidingen en de beoordeling van de opleiding op het vlak van inhoud en organisatie;
- de bevestiging van het werkveld via de werkveldcommissies en de stageplaatsen. De stagementoren worden vijfjaarlijks bevestigd over bijvoorbeeld de aansluiting van competenties bij het beroepenveld en de perceptie over de opleiding. Op de tweejaarlijkse Dag van de Stagementoren verzamelt de opleiding informatie op een eerder informele manier;
- de regelmatige bevestiging van het profiel van de stagebegeleiders.

De commissieleden bevestigden dat de opleiding systematisch en periodiek wordt geëvalueerd.

De hogeschool heeft een opvolgingscyclus vastgelegd. Het departementale kwaliteitsplan integreert de jaarplannen van de opleidingen. De werkgroep Onderwijskwaliteitszorg verwerkt het departementsplan in het

jaarlijkse kwaliteitsplan van de hogeschool, dat met adviezen van de Onderwijskwaliteitsraad door het bestuur wordt goedgekeurd. De implementatie en concretisering van het beleid worden teruggekoppeld naar het bestuur. De commissie vindt het een pluspunt dat kwaliteitszorg wordt aangestuurd vanuit de raad van bestuur en wordt gedragen door de basis.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opvolging van evaluaties verloopt volgens vastgelegde procedures. Die stellen dat resultaten gepresenteerd en besproken worden, en dat de opleiding verbeteracties plant. De voorstelling en bespreking van de resultaten vinden plaats in de Studenten-, Participatie- en Oud-studentencommissie (onderwijsactiviteiten), in de Werkveldcommissie (werkveld en stagementoren), in een personeelsvergadering (zelfevaluatie TRIS, personeelsleden), op de Kwaliteitsdag (toekomstige studenten, afgestudeerden, werkveld en stagementoren) en in het functioneringsgesprek (onderwijsactiviteiten).

De opleiding geeft een overzicht van 46 projecten die vanuit het strategische beleidsplan 2002-2006 waren opgestart en/of gerealiseerd. De realisaties hadden betrekking op visieontwikkeling, interne vorming, onderwijsuitvoering, ondersteuning en personeelsbeleid.

De commissie had inzage in het jaaractieplan 2007-2008 van de opleiding, waarin per verbeterthema de verantwoordelijke eigenaar, het proces en het resultaatgebied zijn beschreven. De verbeteritems hebben betrekking op Curriculumvernieuwing, studietijdmeting, onderwijsrendement studenten met functiebeperkingen, functioneringsgesprekken en visitatie. In gesprekken gaven de gesprekpartners voorbeelden van gerealiseerde verbeteringen. De commissie stelt dat de opleiding acties heeft ondernomen die aantoonbare verbeteringen hebben gegenereerd.

De commissieleden hadden eveneens inzage in het jaaractieplan 2009-2010 van de opleiding. De verbeteracties zijn gekoppeld aan de achttien projecten van het strategische plan 2007-2012. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding relevante onderwijsgebonden doelstellingen via projecten uitwerkt, als acties op zwakkere punten die evaluaties aan het licht brachten. Jaarverslagen brengen de gerealiseerde verbeteringen in kaart. Lectoren signaleren tijdens de visitatiegesprekken dat er een spanningsveld is tussen het aantal doelstellingen en de beschikbare tijd om alles door te spreken en te realiseren.

In het zelfevaluatie rapport vond de commissie na elk onderwerp van het referentiekader een analyse (sterke en zwakke punten) en verbetertrajecten. De commissie waardeerde dat de opleiding tijdens de visitatie een overzicht gaf van de resultaten van acties die zij heeft opgezet in opvolging van verbetertrajecten uit het zelfevaluatie rapport. De verbeteracties hebben betrekking op alle zes de onderwerpen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding de belangrijkste aanbevelingen in het rapport van de visitatie 2003 via speerpuntprojecten heeft uitgewerkt. Zij heeft door inzage van de strategische en jaaractieplannen, en

tijdens visitatiegesprekken kunnen vaststellen dat de opleiding haar kwaliteitsverbetering realiseert volgens de cyclische systematiek van 'plan-do-check-act' (PDCA). De commissie ondersteunt de bedoeling om via balanced scorecards de afstemming van doelstellingen, indicatoren en meetsystemen structureel uit te bouwen. De commissie kan bevestigen dat de borging van kwaliteit (PDCA-cyclus) goed zit. De doelen die de opleiding stelt, dragen reëel bij tot verbeteringen omdat de streefdoelen en prioritaire projecten worden vastgelegd aan de hand van resultaten uit een SWOT-analyse, waarin resultaten van bevestigingen en commissie- en evaluatierapporten zijn meegenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert om van de hele kwaliteitszorg een overzichtelijker plan op te maken, om kwaliteitszorg en -werking voor alle medewerkers transparanter te maken.

De commissie adviseert de opleiding om bij de opmaak van jaaractieplannen blijvend aandacht te hebben voor een realistische relatie tussen het aantal projecten en de beschikbare tijd voor de uiteindelijke verwezenlijking.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om medewerkers dichterbij kwaliteitszorg te brengen, is de kwaliteitszorgcoördinator lid van de Opleidingscommissie, de vakgroep Orthopedagogiek en het opleidingsoverleg. De commissie heeft vastgesteld dat kwaliteitszorg een vast punt is op de agenda van het opleidingsoverleg en de vakgroep Orthopedagogiek. Personeelsleden worden via werkgroepen ingezet bij de samenstelling van een zelfevaluatie rapport. De resultaten van evaluaties en aanbevelingen worden voorgelegd aan het opleidingsoverleg, een personeelsvergadering en op de Kwaliteitsdag. Rapporten zijn voor alle medewerkers ter beschikking op intranet.

Het werkveld is structureel betrokken via de Werkveldcommissie die intersectoraal is samengesteld. De Kwaliteitscel stelt de agenda samen en leidt de vergadering, in overleg met de opleidingscoördinator. Kwalitatieve aspecten van de stage en het afstudeerproject zijn terugkomende agendapunten. Resultaten van evaluaties worden besproken, samen met inhoudelijke tendensen en vernieuwingen in de sector. De commissie bevestigt dat de wisselwerking met het beroepenveld zichtbaar is via bijvoorbeeld de Werkveldcommissie, de stageplaatsen, onderwerpen voor afstudeerprojecten en onderzoek, en de netwerkondersteuning.

In 2007-2008 werden de Oud-studentencommissie en de studentencommissie Kwaliteitszorg opgericht. Zij worden aangestuurd door de Kwaliteitscel, en bespreken de resultaten uit bevestigingen. De Studentcommissie werkt aanvullend op de Participatiecommissie, en kwaliteitszorg is een agendapunt. Studenten zijn structureel vertegenwoordigd in de Departementsraad. De commissie heeft vastgesteld dat in de Departementsraad van SOAG in het academiejaar 2008-2009 geen vertegenwoordigers van studenten zijn opgenomen.

De commissie bevestigt dat personeelsleden, studenten, afgestudeerden en het beroepenveld systematisch en actief betrokken worden bij kwaliteitszorg, en dat de communicatie hierover gestructureerd is. Zij heeft

vastgesteld dat de Opleidingscommissie, vakgroepen en de Werkveldcommissie representatief zijn samengesteld. Resultaten uit evaluaties worden er teruggekoppeld.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	goed
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	goed

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om te toetsen of de gerealiseerde eindkwalificaties in overeenstemming zijn met de nagestreefde competenties bevroegt de opleiding het werkveld en de afgestudeerden, en is dit thema een onderwerp van overleg in de Werkveldcommissie.

Zeventig procent van de in 2007 ondervraagde afgestudeerden oordeelt dat men goed voorbereid was op zijn instap in het werkveld. Binnen het werkveld beoordeelt 77 procent deze voorbereiding als voldoende.

Tijdens de visitatiegesprekken spraken vertegenwoordigers van het werkveld hun waardering uit voor de kwaliteit van de afgestudeerden. Zij appreciëren onder meer de praktijkgerichtheid, het denk- en redeneervermogen, de bekwaamheid tot (zelf)reflectie en de bereidheid tot levenslang leren. Verbeterpunten zijn schriftelijke taalvaardigheid, inzicht in interculturele samenlevingsaspecten en de uitvoering van leidinggevende taken.

De commissie erkent de maturiteit van studenten en afgestudeerden met betrekking tot het niveau, de oriëntatie en domeinspecifieke competenties.

Het merendeel van de alumni vindt werk op vrij korte termijn. Het aandeel afgestudeerden dat verder studeert, neemt toe. Onderzoek van 2007 toont aan dat afgestudeerden tewerkgesteld zijn in de gehandicaptensector, bijzondere jeugdzorg, algemeen welzijnswerk, geestelijke gezondheidszorg, psychiatrische ziekenhuizen, onderwijs, Kind en Gezin, sociaal-cultureel werk en ouderenzorg.

Afgestudeerden stellen dat de opleiding praktijkgericht is en hen behoorlijk voorbereidde op de taken die ze binnen het werkveld moeten uitvoeren. Zij zijn positief over de mix aan attitudes, confrontatie en reflectie, de creatieve vaardigheden en de aansluiting van vakinhouden bij het beroep. Stage bracht hen het meeste bij in het kader van tewerkstelling. Zij zijn vragende partij voor het gebruik van meer anderstalige teksten.

Tijdens de visitatiegesprekken hebben de commissieleden kunnen vaststellen dat afgestudeerden vlot werk vinden in diverse settings, en dat er een hoge graad van tevredenheid is in die tewerkstelling. Het departement richt in het raam van permanente vorming ook studiedagen, congressen en postgraduaten (twintig studiepunten) in. Sommige van deze initiatieven gebeuren in samenwerking met de Universiteit Gent, de Arteveldehogeschool en het Vormingscentrum voor Opvoeding en Kinderopvang. De opleiding heeft een alumnicommissie Kwaliteitszorg opgericht.

De commissieleden beoordelen de door hen gelezen afstudeerprojecten globaal als vrij goed, maar soms zijn ze wat oppervlakkig uitgewerkt. De afstudeerprojecten vertrekken meestal van een concrete probleemstelling uit de praktijk – soms losjes geformuleerd –, zijn verzorgd uitgevoerd, en behoorlijk geschreven en gestructureerd. De uitwerking is soms omvattend theoretisch gekaderd, ten koste van de praktijk. Studenten reiken veel informatie aan, maar staan er soms weinig kritisch tegenover en maken daardoor te weinig keuzes om het afstudeerproject de nodige diepgang te geven. Er is een beperkte situering in de literatuur. De commissie vindt het jammer dat het internationale luik in het afstudeerproject een te beperkte toegevoegde waarde heeft.

De associatie, de hogeschool en het departement organiseren jaarlijks een afstudeerbeurs en workshops voor laatstejaarsstudenten. Op de website vinden zij informatie over afstuderen, solliciteren en voortstuderen.

De opleiding was van 2003 tot 2005 betrokken bij het programma 'Pegasus', dat trainingsprogramma's ontwikkelde voor *equine assisted therapy*. De verworven expertise werd in het curriculum geïntegreerd in bijvoorbeeld de keuzevakken en stages.

In 2005-2006 en 2006-2007 namen zeven en in 2007-2008 elf studenten deel aan Europese uitwisselingsprogramma's. Tijdens de visitatie sprak de commissie met studenten die hun derdejaarsstage liepen in Hongarije en Maleisië. In 2006-2007 namen vier en in 2007-2008 zeven studenten deel aan internationale congressen en symposia. In 2007-2008 namen 34 studenten deel aan buitenlandse congressen, symposia en internationale activiteiten met partnerinstellingen.

Twintig lectoren namendeel aan internationale congressen zoals het FESET-congres, zijn lid van relevante Europese netwerken onder meer ESREA, EWODOR, EERAA, ECE, IASSID en AAIDD, publiceerden internationaal, verzorgden presentaties en volgden workshops bij buitenlandse deskundigen.

In het kader van internationalisering streeft de opleiding naar efficiënte netwerken voor kortlopende en langdurige uit- en ingaande studenten- en lectorenmobiliteit. De opleiding vermeldt onder meer het Life Long Learning Program, Europese programma's voor Onderwijs, Opleiding en Samenwerking (EPOS), de University of the Philipinnes en de Hanoi University of Education, internationale congressen en seminaries, lidmaatschap van lectoren van relevante Europese netwerken en workshops gegeven door buitenlandse experts.

In het raam van 'I@H' nodigt de opleiding buitenlandse gastsprekers uit, ontvangt zij buitenlandse lectoren en studenten, en stelt zij in de cursussen anderstalige vakliteratuur ter beschikking. Het jaarverslag 2008 van de hogeschool vermeldt dat op de Onderwijsdag in 2007 Bengt Nilsson (Malmö University) als 'pionier' van het concept I@H te gast was.

De commissie stelt dat de internationale dimensie, zowel naar studenten als het personeel, duidelijk zichtbaar is. Zij meent dat I@H in het curriculum nog meer vorm moet krijgen. De I@H moet minder afhankelijk van de beschikbaarheid van de deskundigheid van inkomende lectoren en meer vanuit de noden van het curriculum worden ingevuld.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie adviseert de opleiding om bij een hervorming van het afstudeerproject aan het internationale gedeelte een relevante en opleidingsgerichte invulling te geven.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

In opvolging van een aanbeveling van de visitatiecommissie 2003 heeft de opleiding met betrekking tot het onderwijsrendement een beleid en maatregelen uitgewerkt om de slaagkansen in eerste modeltraject te verhogen. Zij heeft echter geen streefcijfers heeft vooropgezet over bijvoorbeeld slaagkansen en studieduur. De opleiding merkt op dat de slaagcijfers tot en met 2004-2005 per studiejaar werden bijgehouden. Door de toepassing van het Flexibiliseringsdecreet behalen studenten vanaf 2005-2006 credits voor opleidingsonderdelen. Deze benadering maakt het moeilijker om cijfers te vergelijken over de laatste vijf academiejaren.

In de periode 1997-2005 stegen de slaagcijfers van 50 naar 56 procent voor generatiestudenten en van 53 naar 61 procent voor eerstejaarsstudenten. Vanaf het tweede jaar zijn er slaagcijfers tot 79 procent, en in het derde jaar tot 90 procent. Vergelijking van de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten orthopedagogie met andere professionele bacheloropleidingen toont aan dat die sinds 2003-2004 gelijklopen met de gemiddelde slaagcijfers van andere professionele bacheloropleidingen in Vlaanderen.

In de periode 2005-2008 zette gemiddeld 73 procent van de generatiestudenten meer dan de helft van de opgenomen studiepunten om in credits. Een meerderheid van de studenten koos voor een voltijds programma, een minderheid kiest voor een studietraject kleiner of gelijk aan 33 studiepunten.

In het academiejaar 2006-2007 lag in het eerste modeltraject het slaagcijfer per opleidingsonderdeel tussen de 67 en 91 procent. In de eerste zitting slaagde 30 procent van de studenten zonder enig tekort, in de tweede zitting was dat 18 procent.

In de periode 1997-2005 behaalde 79,6 procent van de studenten het diploma in 3 jaar; 19,3 procent doet er een aantal maanden langer over. In de periode 2005-2008 behaalde 76 procent van de studenten het diploma in 3 jaar. Het aantal studenten dat er langer over doet, daalde naar 18 procent. Het percentage studenten dat het diploma behaalde in een verkort traject bedroeg 5 procent.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt de opleiding om na te gaan of voor een aantal kernprocessen streefcijfers kunnen geformuleerd worden.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	goed
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

In haar reactie op de eerste terugmelding heeft de opleiding de verbeteracties aangegeven die ze in opvolging van de aanbevelingen van de commissie heeft uitgevoerd of gepland. De commissie heeft op basis hiervan haar oordelen niet gewijzigd.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	goed	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	goed	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	goed	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 2.3: Samenhang	goed	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	voldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	voldoende	
Facet 2.8: Masterproef	nvt	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	goed	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	goed	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	goed	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	goed	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	goed	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	goed	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

HoGent

Hogeschool Gent

- professioneel gerichte bacheloropleiding Orthopedagogie